

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології**

**СИЛАБУС
освітнього компонента
ПСИХОЛОГІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
підготовки бакалавра**

Луцьк – 2026

Силабус ОК «ПСИХОЛОГІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ» підготовки бакалавра

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент Гошовська Д.Т.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми Мудрик А.Б.

Силабус освітнього компонента «Психологія інклюзивної освіти» затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології Протокол №6 від 28.01.2026р.

Завідувач кафедри:

проф. Гошовський Я.О.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма	<p>05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія ОПП Психологія Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</p>	вибірковий
Кількість кредитів – 5		Рік навчання:4-й
Загальна кількість годин - 150		Семестр 8
		Лекції – 10 год.
		Практичні, семінарські - 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
		Консультації – 10год.
		Форма контролю - залік

II. Інформація про викладача

Гошовська Дарія Тарасівна

Кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогічної та вікової психології
+380509171792,

Hoschovskadarija@vnu.edu.ua, або Daria66@ukr.net

<https://wiki.eenu.edu.ua/wiki/>,

<https://scholar.google.com.ua/>

<http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0025525>

<https://www.scopus.com>

Консультації зі здобувачами освіти проводяться згідно графіку консультацій кожного вівторка з 13.00 до 15.00. Якщо здобувач освіти потребує додаткових консультацій, то час їх проведення узгоджується з викладачем заздалегідь (або можливий варіант у режимі онлайн).

Дні занять: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Адреса : м. Луцьк, вул. Винниченка 30а, ауд.16 43025

II. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Освітній компонент «Психологія інклюзивної освіти» спрямований на формування у здобувачів освіти системних знань про психологічні засади інклюзивного навчання, закономірності психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами та психологічні умови їх ефективної соціалізації в освітньому середовищі. ОК розкриває сучасні наукові підходи до інклюзії як ціннісно орієнтованої моделі освіти, що ґрунтується на принципах рівності, недискримінації, поваги до різноманітності та підтримки індивідуальних освітніх траєкторій.

У межах ОК розглядаються психологічні особливості розвитку та навчання дітей з різними категоріями особливих освітніх потреб, психолого-педагогічні механізми адаптації й інтеграції в інклюзивному освітньому середовищі, роль міждисциплінарної команди супроводу, а також специфіка професійної діяльності психолога в умовах інклюзивної освіти. Значна увага приділяється питанням психологічної підтримки сімей дітей з ООП, профілактиці стигматизації та булінгу, формуванню толерантного й безпечного освітнього простору.

2. Мета та завдання

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про психологічні засади інклюзивної освіти, розвиток професійних компетентностей у сфері психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами та підготовка до ефективної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища на засадах гуманізму, толерантності та дотримання прав людини.

Завдання:

1. Розкрити теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти та її психологічні засади.
2. Сформувати знання про закономірності психічного розвитку, навчання та соціалізації дітей з різними категоріями особливих освітніх потреб.
3. Ознайомити з психологічними механізмами адаптації та інтеграції здобувачів освіти в інклюзивному середовищі.
4. Розвинути вміння здійснювати психологічну діагностику освітніх потреб, ресурсів і труднощів осіб з ООП.
5. Сформувати навички психологічного консультування та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з ООП та їхніми сім'ями.

6. Ознайомити з особливостями міждисциплінарної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу.
7. Сприяти формуванню здатності до створення психологічно безпечного, толерантного та недискримінаційного освітнього середовища.

У процесі вивчення освітнього компонента «Психологія інклюзивної освіти» у здобувачів освіти формуються такі *soft skills*:

1. Здатність розуміти емоційні стани, потреби та переживання дітей з особливими освітніми потребами, їхніх батьків і педагогів.
2. Уміння усвідомлювати, регулювати власні емоції та конструктивно реагувати на емоційні прояви інших.
3. Навички вербальної й невербальної взаємодії, активного слухання, доступного та коректного висловлення професійної позиції.
4. Повага до індивідуальних відмінностей, культурної, соціальної та психофізичної різноманітності учасників освітнього процесу.
5. Здатність до співпраці в мультидисциплінарній команді (психологи, педагоги, асистенти вчителя, батьки, фахівці ІРЦ).
6. Уміння змінювати стратегії психологічного супроводу відповідно до індивідуальних освітніх потреб дитини.
7. Здатність конструктивно врегульовувати складні та конфліктні ситуації в інклюзивному освітньому середовищі.
8. Здатність до аналізу власної професійної діяльності, усвідомлення особистих ресурсів і зон професійного зростання.
9. Дотримання принципів психологічної етики, конфіденційності та поваги до гідності кожної особистості.
10. Уміння підтримувати психоемоційну рівновагу в умовах підвищеного емоційного навантаження інклюзивної практики.

Такий комплекс *soft skills* забезпечує готовність здобувачів освіти до ефективної професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Прак. Зан.	Лабо р.	Сам. роб.	Ко нс.	Форма контролю / бали
Змістовий модуль І. Генезис та основні принципи інклюзивної освіти							
1. Поняття інклюзії та інклюзивної освіти. Основні завдання та принципи. Освітнє та соціальне обґрунтування інклюзивної освіти.	33	2	4		25	2	реферати, робота в групах, звіт з лабораторної роботи, ДС / 14б.
2. Психологічні основи розвитку дитини в умовах інклюзії. Особливості дітей різних категорій з особливими освітніми потребами.	33	2	4		25	2	Реферати, робота в групах, звіт з лабораторної роботи / 14б.
3. Психологічна адаптація та соціалізація в інклюзивному освітньому середовищі. Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами.	28	2	4		20	2	Опитування, реферати/ 14б.
Разом за модулем 1	94	6	12		70	6	42б.
Змістовий модуль 2. Методичне забезпечення інклюзивної освіти							

4. Психологічна діагностика в умовах інклюзивної освіти. Корекційно-розвивальна та превентивна робота в інклюзивному середовищі.	28	2	4		20	2	реферати, робота в групах, звіт з лабораторної роботи / 14б.	
5. Психологічна підтримка сімей, дітей з особливими освітніми потребами. Психологічний клімат і безпечне освітнє середовище в умовах інклюзії.	28	2	4		20	2	Робота в групах, опитування, індивідуальна робота, звіт з лабораторної роботи / 14б.	
Разом за модулем II	56	4	8		40	4	28б.	
Всього	150	10	20		110	10	70 б.+5 балів виступи на конференціях, підготовка статті; знайомство з експериментальними майданчиками -5б балів:	
Види підсумкових робіт								
колоквіум								20б.

Інше: здобувачі, які пропустили заняття мають можливість відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати. Додаткові бали (5б.) можна отримати за участь у семінарі, круглому столі, конференції (наявність сертифікату) або підготовку та публікацію статті.

ІУ. Політика оцінювання

Уся політика оцінювання базується на врахуванні ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

та ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnih.pdf

Політика викладача щодо здобувача освіти :

- *на рівні формальної освіти* – здобувач освіти повинен отримати бали під час занять (враховуються бали за індивідуальну та групову роботу, виступи, дискусію, завдання, реферати тощо) – 7 б. максимально;

- *на рівні неформальної освіти (інформальної)* – виступи на науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів», вебінарах (наявність сертифікату) та підготовка тез/статті/статей з проблематики за самостійно обраною або під керівництвом викладача темою - 5 б.

Колоквіум -20б.

Сумарно : 100 балів.

Здобувачі освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності :

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- дотримання принципів та положень :

1. Етичного кодексу психолога

<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);

2. Кодексу академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Політика щодо перескладання : усі заняття здобувачі освіти відвідують згідно з розкладом навчального процесу, однак, якщо мають право на вільне відвідування, то можуть відпрацювати пропущені заняття під час індивідуальних консультацій або виконати письмово індивідуальні завдання (реферати, конспекти, підготовка статті тощо).

В умовах воєнного часу перескладання відбувається згідно з розпорядженнями ректорату і деканату про змішано-дистанційну форму освіти.

У. Підсумковий контроль

З ОК «Арттерапевтичні техніки у роботі з дітьми та дорослими» передбачено залік. Загальна оцінка складається як алгебраїчна сума оцінок, які отримує здобувач освіти за навчальну діяльність на практичних заняттях, (формальна, неформальна, інформальна освіта) – підготовку та виступи підготовку статті та виступи на конференціях, семінарах, участь у вебінарах, засіданнях «круглих столів» та складання колоквиуму - (100 балів).

Оцінка виставляється за результатами поточної роботи за умови, що здобувач виконав усі види навчальної роботи, які визначені силабусом ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту

кількість балів, яка була визначена на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100б.

У день складання заліку за основною сесією заборонено проводити додаткові опитування здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Особливості організації інтегрованого та інклюзивного навчання в Україні.
2. Особливості організації інтегрованого та інклюзивного навчання в Італії.
3. Особливості здобуття освіти в Австрії.
4. Психолого-медико-соціальні центри у Бельгії.
5. Особливості освітньої реформи у Голландії.
6. Шведська модель інклюзивної освіти.
7. Особливості шкільної реформи в Україні.
8. Перешкоди на шляху до шкільної реформи.
9. Вплив інклюзивної освіти на забезпечення освіти для всіх.
10. Необхідність професійної підготовки для забезпечення інклюзивної освіти.
11. Роль оцінки успішності у забезпеченні якісної освіти.
12. Організація підтримки системи інклюзивної освіти.
13. Участь громади та родини у процесі інклюзивної освіти.
14. Розроблення інклюзивної навчальної програми.
15. Підтримка розвитку системи інклюзивної освіти.
16. Початок і підтримка змін у школах.
17. Цінності інклюзивної освіти.
18. Відмінність між «інклюзією» та «інтеграцією».

19. Інклюзивна освіта: українські реалії.
20. Особливості програми «Розвиток інклюзивної освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх та дошкільних закладах».
21. Мета, завдання та принципи впровадження інклюзивної освіти в Україні.
22. Шляхи впровадження інклюзивної освіти.
23. Принципи інноваційності в управлінні ЗНЗ і шляхи його реалізації.
24. Класифікація функцій управління ЗНЗ.
25. Адаптації для дитини з порушенням опорно-рухового апарату.
26. Адаптації для дитини з порушенням зору.
27. Адаптації для дитини з порушенням слуху.
28. Особливості розвитку дітей з ДЦП.
29. Інклюзивний підхід в освіті дітей з ДЦП.
30. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору.
31. Інклюзивний підхід до навчання дітей з порушенням зору.
32. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами слуху.
33. Інклюзивний підхід до навчання дітей з порушенням слуху.
33. Інклюзивний підхід до навчання дітей з важкими вадами мовлення.
34. Особливості розвитку дітей з вадами інтелекту (розумового розвитку).
35. Особливості роботи з дітьми з синдромом Дауна.
36. Інклюзивний підхід до навчання дітей з вадами розумового розвитку.
37. Особливості розвитку дітей із ЗПР.
38. Інклюзивний підхід до навчання дітей із ЗПР.
39. Сутність та природа дитячого аутизму.
40. Особливості розвитку дітей із РСА.
41. Робота з дітьми, що мають РСА. Загальні рекомендації.
42. Інклюзивний підхід до навчання дітей із РСА.
43. Діти із затримкою мовленнєвого розвитку (НВЗМН). Рівні НВЗМН.

44. Робота з дітьми з труднощами у навчанні. Загальні рекомендації.
45. Інклюзивний підхід до навчання дітей із труднощами у навчанні.
48. Інклюзивний підхід до навчання дітей із СДУГ.
49. Фактори, що допомагають школі залучати батьків.
50. Використання практик орієнтованих на сім'ю.
51. Реалізація індивідуального підходу у роботі з батьками.
52. Принципи педагогічної діяльності, орієнтованої на інтереси сім'ї.
53. Залучення батьків до розробки та подальшої реалізації індивідуального навчального плану.

Питання до заліку

1. Інклюзивна освіта як соціально-психологічний феномен: сутність і ціннісні орієнтири.
2. Основні принципи інклюзивної освіти та їх психологічне обґрунтування.
3. Еволюція підходів до навчання осіб з ООП: від сегрегації до інклюзії.
4. Психологічні теорії, що лежать в основі інклюзивного навчання.
5. Біопсихосоціальна модель інвалідності в контексті інклюзії.
6. Поняття «особливі освітні потреби»: психологічний зміст і класифікація.
7. Нормативно-правові засади інклюзивної освіти в Україні та міжнародні документи.
8. Права дитини з ООП у системі освіти: психологічний аспект захисту.
9. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ООП.
10. Психологічні особливості дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
11. Особливості когнітивної сфери дітей з розладами аутистичного спектра.
12. Емоційно-комунікативні труднощі дітей з РАС в умовах інклюзії.
13. Психологічні особливості розвитку дітей з порушеннями слуху.
14. Психологічні особливості розвитку дітей з порушеннями зору.
15. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

16. Психологічні характеристики дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
17. Діти з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю в інклюзивному класі.
18. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з ООП.
19. Психологічна адаптація дитини з ООП до інклюзивного середовища.
20. Соціалізація дітей з ООП в умовах загальноосвітнього закладу.
21. Формування позитивної «Я-концепції» дитини з ООП.
22. Самооцінка та рівень домагань у дітей з особливими освітніми потребами.
23. Психологічні бар'єри інклюзії: види та механізми виникнення.
24. Стигматизація та дискримінація дітей з ООП: психологічні наслідки.
25. Формування толерантності та прийняття різноманітності в учнівському колективі.
26. Булінг у інклюзивному середовищі: психологічні причини та профілактика.
27. Роль практичного психолога в системі інклюзивної освіти.
28. Основні завдання психологічного супроводу дитини з ООП.
29. Етапи психологічного супроводу в інклюзивному навчанні.
30. Міждисциплінарна команда супроводу: функції та взаємодія.
31. Індивідуальна програма розвитку (ІПР): структура та психологічний компонент.
32. Психодіагностика в інклюзивній освіті: принципи та обмеження.
33. Етичні аспекти психодіагностичної та корекційної роботи з дітьми з ООП.
34. Психокорекційна та розвивальна робота в інклюзивному середовищі.
35. Психологічні особливості сімей, які виховують дітей з ООП.
36. Стадії прийняття батьками особливих освітніх потреб дитини.
37. Психологічна підтримка батьків у процесі інклюзивного навчання.
38. Консультативна робота психолога з родинами дітей з ООП.
39. Психологічна готовність педагогів до інклюзивного навчання.
40. Професійні та особистісні труднощі педагогів в умовах інклюзії.
41. Профілактика емоційного вигорання педагогів інклюзивних класів.
42. Психологічний клімат інклюзивного класу та чинники його формування.
43. Психологічні умови ефективної комунікації в інклюзивному класі.
44. Оцінювання навчальних досягнень дітей з ООП: психологічний підхід.

45. Диференціація та індивідуалізація навчання в інклюзивному середовищі.
46. Психологічні аспекти поведінкових труднощів дітей з ООП.
47. Конфлікти в інклюзивному освітньому середовищі та шляхи їх подолання.
48. Формування навичок саморегуляції у дітей з ООП.
49. Інклюзивна освіта в умовах війни та соціальної нестабільності.
50. Психологічні особливості навчання дітей з ООП з досвідом травматизації.
51. Інклюзія та робота з внутрішньо переміщеними дітьми з ООП.
52. Психологічна безпека інклюзивного освітнього простору.
53. Використання ресурсного підходу в інклюзивній освіті.
54. Роль шкільної спільноти у підтримці інклюзивних практик.
55. Цифрові технології та дистанційне навчання в інклюзивній освіті.
56. Психологічні ризики та можливості дистанційної інклюзії.
57. Етичні принципи професійної діяльності психолога в інклюзивній освіті.
58. Критерії ефективності психологічного супроводу інклюзивного навчання.
59. Інклюзивна компетентність психолога: структура та шляхи формування.
60. Перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні: психологічний вимір.

61. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
0-59	Незараховано (необхідне повторне перескладання)

УІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бариш О. (2019). Розвиток і перспективи інклюзивної освіти в Україні. Дидаскал, 19, 102–104.
2. Березанська, І. (2019). Інклюзивна освіта в трактуванні вітчизняних дослідників. Наукові записки з української історії. 45, 130–143.
3. Консультативно-діагностичний супровід дітей з особливими освітніми потребами в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій : [Електронні дані] / авт. кол.: Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, І. В. Луценко та ін. // За ред. А. Г. Обухівської. К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 247 с.
4. Берегова, М. І., Савінова, Н. В., & Борулько, Д. М. (2019). Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Навчально-методичний посібник. Миколаїв, 166 с.
5. Порошенко М.А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2018. 252 с.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України – <https://rada.gov.ua/news/zak>
2. Наукова періодика України – <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>
3. Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» – <http://chitalka.info/psy.html>.
4. Вісник психології і соціальної педагогіки – <http://psych.kiev.ua/nma-referats/flarefers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html>
5. Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.
6. Національна парламентська бібліотека України – nplu.kiev.ua
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – nbuv.gov.ua
8. Державна науково-медична бібліотека України – ukrlibworld.kiev.ua/med4.gntb.net.org
9. Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ) – lucl.lucl.kiev.ua. ukrbook.net
10. Українська електронна бібліотека – lib.com.ua -

